

Gabinet Portretów

Portret jest przejawem niezmiennej potrzeby człowieka do uwieczniania własnego wizerunku. Dawniej pełnił przede wszystkim funkcje reprezentacyjne, portretowanych przedstawiano więc tak, jak chcieli być postrzegani i zapamiętani – akcentowano elementy świadczące o pozycji społecznej: strój, przedmioty codziennego użytku i inne symbole statusu. Portret przedstawia konkretną osobę, choć nie zawsze realistycznie, co wynika z tendencji do idealizacji wyglądu portretowanego, jak i zmiennych konwencji w sztuce.

Najczęściej kojarzony jest z malarstwem olejnym, choć twórcy korzystali z różnych mediów: rzeźby, rysunku, grafiki, mincerstwa, fotografii.

W początkach swojej historii portret związany był z najwyższą władzą, z czasem stawał się osiągalny dla coraz niższych stopniem dostojników i warstw społecznych. Najstarsze portrety ze zbiorów Muzeum Warszawy powstały w XVII wieku, jednak największa część tej kolekcji to malarstwo XIX stulecia. W tym okresie znacząco zmniejszyły się koszty wykonania portretu ze względu na rosnącą liczbę malarzy, absolwentów akademii sztuk pięknych. Popularności wizerunku malarskiego wśród średniozamożnej części społeczeństwa nie zahamował nawet rozwój fotografii w drugiej połowie dziewiętnastego wieku. Odzwierciedla to kolekcja muzealna – obok dzieł wybitnych artystów znajdują się tu prace anonimowe, autorstwa mało uzdolnionych rzemieślników.

Portrety w Gabcinecie przedstawiają warszawiaków, z urodzenia lub z wyboru, którzy odegrali znaczącą rolę w historii miasta. Ich wizerunki reprezentują cztery zasadnicze grupy przedstawień znajdujące się w zbiorach Muzeum: ludzi sprawujących władzę, wojskowych, przedstawicieli różnych zawodów i inteligencji oraz kobiet (o życiorysach najczęściej nieznanych). To nie tylko obrazy warszawiaków, ale także ich

miasta. Warszawa była i jest miejscem dla odważnych, ambitnych, przedsiębiorczych, kreatywnych. To miasto ludzi władzy, arena wielkiej polityki, która odcisnęła na nim wyraźne piętno. Dlatego w Gabinetcie nie mogło zabraknąć portretów wpływowych, choć kontrowersyjnych postaci, jak Bolesław Bierut (1892 – 1956). O ambicjach politycznych, nie zawsze możliwych do zrealizowania, przypomina portret królowej Marii Kazimiery Sobieskiej (Marii Kazimiery de La Grange d'Arquien, Marysieńki, 1641 – 1716, królowej Polski w latach 1676 – 1696), która pomimo znaczących nieformalnych wpływów nie sprawowała realnej władzy.

O skomplikowanej historii świadczą portrety żołnierzy noszących mundury różnych armii, w zależności od aktualnej sytuacji politycznej. Wśród nich wyróżnia się jeden, zarówno konwencją malarską, jak i typem przedstawienia – powstaniec warszawski August Agbola O`Brown (1895 – 1976), ukazany przez Karola Radziszewskiego (urodzonego w 1980) na tle biało-czerwonej flagi. W ten sposób artysta zwrócił uwagę na motyw indywidualnej decyzji o udziale w czynie zbrojnym i jej znaczeniu dla kształtowania tożsamości oraz związku z miejscem.

Paweł Ignaczak, Magdalena Wróblewska
kuratorzy